

DOKTORI ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Gorun-Kovács Blanka

A HOREA-FELKELÉS ÉS MAGYARORSZÁGI FORRÁSAI

DE Bölcsészettudományi Kar
2008

Dolgozatomban az 1784. évi erdélyi parasztlázadás magyarországi iratainak elemzésére vállalkoztam. Az iratanyag a Helytartótanács levéltárában maradt fent, s szakirodalmi tájékozódásom szerint feldolgozásával adós maradt a történeti kutatás. A jelentős forrásanyagnak (több mint négyezer oldal) fontossága abban áll, hogy meggyőzően bizonyítja: az 1784. évi parasztfelkelés nemcsak Erdély, hanem Magyarország történetét is érinti. A forrásanyagot 2006-ban a Debreceni Egyetem Történelmi Intézetének támogatásával publikáltam.

A forrásanyag vizsgálata előtt szükségesnek láttam a román és a magyar történeti kutatás vizsgálati szempontjainak és eredményeinek áttekintését, hogy az új források hasznosítását elkezdhessem. Ugyanakkor az iratanyag áttanulmányozása után a felkelés történetének szemléleti anomáliáit is igyekeztem kiküszöbölni, s így az új adatok, információk (adatközlések, vallomások, levelek, utasítások stb.) alapján remélhetően objektívebb képet tudtam a parasztmozgalomról kialakítani.

Dolgozatom első részében bemutatom a Horea-féle parasztfelkelésről kialakult általános képet, úgy, ahogyan azt napjainkban már lehetséges. A múltban ugyanis – főleg a román történetírásban – a téma erősen túlpolitizált volt, minthogy a politikai élet ki-ki ragad a történelemből bizonyos eseményeket azért, hogy ideológiáját alátámaszthassa és igazolni tudja. Erre a Horea-féle felkelés nagyon jó példa. A téma történetírásának rövid áttekintése ugyanis bizonyítja, hogy a múlt két évszázadban megpróbálták ezt az eseményt politikai szempontból manipulálni. A két ország történetírása közül a legvehemensebb és legelvakultabb a román történetírás volt, míg a magyar közelebb állt a valósághoz. Román részről főleg a felkelés nemzetietnikai jellegét emelték ki. Ezekre az írásokra természetesen

magyar részről is megszülettek a válaszok, de azok a 20. században általában tudományos szinten maradtak.

Az alkalmazott módszerek és kutatási területek vázolósa

Disszertációm során kísérletet tettem a román történetírásban jelen levő mérsékelt, valamint radikális és nacionalista irányzatoknak, illetve azok képviselőinek bemutatására. A román történészek sorából feltétlenül ki kell emelnem Nicolae Iorga-t és David Prodan-t, mint a mérsékelt eszmék képviselőit, illetve velük szemben a nagy túlzásokba eső Stefan Pascu-t. Az általam elemzett magyar történetírók közül viszont egyértelműen Berlász Jenő 1952-ben megjelent munkájára kell felhívnom a figyelmet, amelyet a kérdés egyik leghűbb és legpontosabb értelmezésének tartok. Szűcs Jenő objektíven elemezte és hasonlította össze a két történetírást, amelynek eredménye az, hogy míg a román történetírás görcsösen ragaszkodott a nemzet kialakulásának gondolatához, amelyhez elengedhetetlen kellékként társította a magyarellenességet, addig a régi magyar történetírás egyes képviselőinek szemléletében a Bécs-ellenesség volt szembeötlő, viszont az is, hogy nézőpontjuk inkább tükrözött európai szellemiséget.

A Horea vezette felkelést – a román történetírás általános képével szemben – nem sorolhatjuk azon felkelések közé, ahol a gazdasági ok volt a mérvadó. Nicolae Iorgával egyetértve – aki úgy vélte, a lázadók nem Erdély legszegényebb parasztjai voltak, hanem „az uralkodó kiváltságosainak csordája”, amivel arra utalt, hogy a fellázadt érchegységi lakosok, az ún. „mócok” életkörülményei sokkal jobbak voltak a többi erdélyi (román vagy akármely más nemzetiségű) parasztokénál – más okot kerestünk. Az utóbbi évek kutatási eredményei alapján az előzőhöz hasonlóan nem állja meg helyét a nemzeti – és vele

együtt a vallási – elnyomás sem, amelyre főleg a román történészek hivatkoznak.

Bizonyos, hogy a felkelés fő oka egy félreértésből született. II. József rendelete, ami a határőrség újrászervezéséről szólt, úgy a jobbágyokat, mind a nemeseket felbolygatta. A jobbágyok azt remélték, hogy ha a határőrséget kibővítik, az számukra a jobbágysorsból való felszabadulást jelentené. A jövőbeli határőrök összeírását katonai és civil bizottságnak kellett volna végrehajtania. Ez az összeírás egybeesett egy másik, általános népességi összeírással, amely 1784. november 1-én meg is kezdődött, míg a másikat leállították. A parasztság meg volt győződve, hogy az uralkodó az ő javukra hozta ezt az intézkedést, s ezért II. József pártjára álltak. Azt látva, hogy a határőrség felállítására szolgáló összeírás gyakorlatban való alkalmazása nehézségekbe ütközik, azt a nemesség ellenállásának tulajdonították.

Horea felhívására 1784. október 31-én a Zaránd vármegyei Brád mezőváros szomszédságában levő Mesztákon nevű falu egyik dombján összegyűlt körülbelül hatszáz környékbeli paraszt, hogy megbeszéljék, mikor indulnak Gyulafehérvárra, hogy feliratkozzanak az új, román határőr zászlóaljba. Eldöntötték, hogy másnap összegyűlnek Kuretyen és onnan indulnak Gyulafehérvárra. Éjszaka viszont a két szolgabíró, akiket a zarándi alispán, Pap László küldött, megtalálta az összegyűlt parasztokat, azok pedig meglepetésükben megölték őket és az erdőkerülőt, aki szintén velük tartott. A katonákat, akik a két szolgabíróval voltak, csak megverték és azután elengedték. Az események ezen hirtelen és erőszakos változása akcióra biztatta a tömeget. Papjaikkal az élen csoportosan támadták meg az útjukba eső nemesi kuriákat. Horea mellett ott volt Krisán is, mint az események főszereplője. November 2-án ő adta ki a parasztoknak az indulási parancsot Gyulafehérvár felé.

Volt rá eset, hogy a felkelők a nemeseket átkeresztelték ortodox hitre, vagy a nemesi családból származó nőket erőszakkal parasztokhoz adták férjhez, mivel úgy gondolták, hogy ezzel megfosztják őket magyarságuktól és nemességüktől. A felkelők általában nem támadtak meg állami hivatalokat, mert azokat az uralkodó tulajdonának tekintették, többségében nemesi udvarházakat fosztottak ki és gyújtottak fel, de nem kímélték a katolikus és a református templomokat sem. (November 4-én pl. a körösbányai ferences kolostor esett a felkelők áldozatául.) Főleg az iratokat égették el, kuriákban vagy templomokban egyaránt.

Zaránd vármegye felkelőinek vezetője Krisán volt, míg Hunyad vármegyében és a Mócvidéken Horeáé volt a főszerep. A katonákkal való komolyabb összecsapásra csak november 9-én került sor.

Zarándból a felkelés áttért Hunyad vármegyébe és három fő irányba indult: a Maros folyón lefelé, Arad vármegyébe (Magyarországba), a Sztrigy folyón Hátszeg felé, és a Maros folyón felfelé, Fehér vármegye felé, elérve Szeben vármegyét is, valamint az Aranyoson felfelé Topánfalváig, illetve Abrudbányáig.

A felkelők november 6-án este megtámadták Déva városát. Ekkor a nemesek egy csapata visszaverte támadásukat. Majd másnap, november 7-én, a parasztok újra támadtak. Akkor viszont már a katonaság nagyobb erővel lépett fel ellenük, sok parasztot fogságba ejtettek, sokat megöltek. Hunyad vármegye hatósága gyorsított eljárásban kivégezt 34 felkelőt, hogy elrettentő példát mutasson. A dévai vérfürdő a felkelést elmélyítette, de ugyanakkor figyelmeztette is az állami hatóságokat, főleg az uralkodót, hogy sürgősen be kell avatkoznia az eseményekbe. A katonák megkezdték a tárgyalásokat a felkelőkkel és az erdélyi kormány szerv ortodox püspököket küldött a felkelőkhöz, hogy békét hirdessenek közöttük.

November 8-án a bucsumi lakók, akik aranybánya tulajdonosok voltak – tehát jó gazdasági hátterük volt – arra kérték Horeát, mutassa meg nekik a császár parancsát. Mivel ezt nem tudta megtenni, a bucsumiak elfogták és hívták a katonaságot is, de Horeát időközben a szomszéd falubeliek kiszabadították. Ezt követően lettek a felkelés vezetőinek a felhívásai sokkal radikálisabbak. Már nemcsak a nemesség és a magyarok kifosztására szólítottak fel, hanem az uradalmi tiszteket sem kímélték.

November folyamán Kolozs és Arad vármegyékbe is áterjedt a felkelés, ez utóbbi viszont már Magyarországhoz tartozó terület volt.

November 11-én a solymosi sóhivatalba, Karl Brünnhöz három paraszt érkezett és átadtak neki egy felszólítást, amit a Hunyad vármegyei vezetésnek címeztek. Ez hat pontban tartalmazta a felkelők kéréseit. Erről a hat pontról úgy a román, mind a magyar történetírásban megoszlanak a vélemények. David Prodan a felkelés politikai programjának tartotta, míg Stefan Pascu elképesztő nagy túlzásba esett és azt állította, hogy a felkelésnek ez a politikai programja tartalmában megelőzte még a francia forradalmat is. H. Balázs Éva viszont szerzőségét inkább a nemességnek tulajdonította. Bebizonyította, hogy azt egy ismeretlen értelmiségi írhatta, aki vélhetően egy II. József reformista szellemiségéhez közelálló katonatiszt, vagy állami tisztviselő lehetett. Való igaz, hogy ugyanezt a hat pontot tartalmazta az Államtanácsban megvitatott tervek és javaslatok között Borié államtanácsos egyik irata is, amit 1762-ben Mária Teréziának nyújtott be. David Prodan is beismerte, hogy az ultimátumban foglalt eszmék inkább jozefinista eredetűek, mint paraszti elképzelések.

Az erdélyi ortodox püspök, Gedeon Nikitics nagyon fontos szerepet játszott a felkelés lecsendesítésében. Erőfeszítéseit még a katonai legfelsőbb parancsnokság is több alka-

lommal elismerte. Egy másik fontos szereplő Ioan Molnar szebeni román szemorvos volt, aki november 16-án, Brád mellett találkozott Krisánnal.

Ezalatt – november 12-én – Csáky János gróf kezdeményezésére Kolozs vármegyében megszavazták a nemesi felkelést és elindultak a fellázadt parasztok ellen. A példát több vármegye is követni kívánta. II. József azonban egyértelműen elítélte annak szándékát, s utasítást adott, hogy a nemesek szervezkedését katonai erővel kell leverni és be kell vezetni a statáriális törvénykezést.

November 21-én, Topánfalván találkoztak a felkelés vezetői (Horea és Kloska) Probst hadnaggyal és Schultzs alezredessel, ahol a katonák bebizonyították, hogy Horea „császári parancsai” hamisak. A parasztok nem engedték, hogy Horeát és Kloskát elvigyék, de megrendült az ügyükben való hitük.

A december 7-i mihályfalvi-blezsényi csata jelentette az összeomlás kezdetét. Ezután a legtöbb paraszt nem hitt Horeának. A felkelt zárandi parasztok legnagyobb része hazament, ahogyan ezt a december 14. és 16. közötti katonai jelentésekből megtudjuk. A fennmaradt forrásiratokból az tűnik ki, hogy a katonai hatóságok és maga II. József sem akarták megbüntetni a fellázadt parasztokat, hanem csak azt akarták, hogy lecsendesedjenek. Jankovics Antal biztos parancsai úgyszintén erre utalnak.

A felkelés lezárulását december 24-én Fabris tábornok és a gubernátor együtt jelentették be a császárnak. A megmozdulás igazán akkor ért véget, amikor december 27-én a gornyikok elfogták Horeát és Kloskát. Jankovics Antal császári biztosnak csak ezután lett sok tennivalója, mivel személyesen hallgatott ki több száz parasztot. Csak a felkelés vezetőivel szemben lépett fel kérlelhetetlen szigorral, a többi paraszttal nem. A három vezető (Horea, Kloska és Krisán) kihallgatása – január 16. és február 26. között – zárt ajtók mögött folyt. An-

nak ellenére, hogy Krisán öngyilkos lett (február 13.), Jankovics február 26-án Horeával és Kloskával együtt mégis jelképesen halálra ítélte. A két vezért február 28-án, a gyulafehérvári erődtől délre fekvő dombon, 5000 román jobbággy előtt végezték ki.

A parasztok büntetésének enyhítését a bánáti román-illyr határőrezred területére való átköltöztetések jelentették.

Az erdélyi felkelés hivatalos végét Papilla tábornok jelentése alkotta. 1785. március 5-én Jankovics és Papilla visszatértek Bánátba, majd március 20-án újból megkezdtek a katonai összeírást.

Az értekezés eredményei

Az általam feldolgozott iratgyűjtemény, amely a budai Helytartótanács levéltárában található, alkalmas a felkelés eseményeinek pontosítására, s új információkat nyújt a felkelés utolsó időszakáról. Jankovics Antal levelezése a Helytartótanáccsal bizonyítja, hogy Erdélyben a lázadás lecsendesítésében a főszerepet nem az erdélyi Gubernium vagy a katonai főhadparancsnok játszotta, hanem Jankovics Antal királyi biztos. Az iratokból az is kitűnik, hogy a Helytartótanács gyűjtőintézmény szerepét töltötte be. Magyarországon az iratok a vármegyei hatóságoktól Budára érkeztek, onnan pedig vagy a királyi biztoshoz, vagy az uralkodóhoz. Viszont a konkrét határozatokat Jankovics Antal hozta, természetesen az uralkodó akaratát és irányelveit tiszteletben tartva és képviselve. A szükséges intézkedéseket tartalmazó parancsok a Helytartótanáctól a vármegyék felé csak azután indultak, hogy Jankovics az uralkodó vagy a bécsi katonai főhatóságok elvileg megállapították a szükséges intézkedéseket és a Helytartótanács utasításként a vármegyékhez küldte azokat. Maga a királyi biztos szigorúan betartotta az uralkodó utasításait, nem engedett meg sem magának, sem más erdélyi vagy magyarországi hatóságnak sem-

milyen eltávolodást az uralkodói parancsok szellemétől, sem – esetenként – szó szerinti megfogalmazásától.

Egyébként Jankovicsra az volt jellemző, hogy nem állt a vármegyékkel személyes levelezésben, mindig a Helytartótanácson keresztül értekeztek. A szabályszerűség alól van egy kivétel és ez nem más, mint a Magyarországhoz tartozó Arad vármegye. Ebben az esetben személyes levelezését tartalmazák az általam feldolgozott iratok. Mindezen bürokratikus körök megtétele azt eredményezte, hogy az eseményekre való reagálási idő a szükségesnél sokkal hosszabb (három-négy hét) volt. Ennél több időt kívánt az ortodox papok és a viszonylag kisszámú, bűjtatásért letartóztatott ember ügyének megoldása, amely több hónapon át elhúzódott, mert a Helytartótanács az Erdélyi Magyar Kancellárián keresztül az uralkodó hatáskörébe utalta át azokat, ami méginkább meghosszabbította a szükséges időtartamot.

Az uralkodó 1784 tavaszán Jankovicsot nevezte ki, mint királyi biztost Bánátba, hogy az ottani rablókat és fosztogatókat felszámolja. Bánáti székhelye Temesvár volt. Amikor Erdélyben kitört a parasztlázadás, az uralkodó kiterjesztette hatáskörét a fellázadt területekre, amely nemcsak Erdélyt, de Magyarországot is érintette. Szintén az iratokból derült ki, hogy Jankovics volt az, aki a Bánátban és a kelet-magyarországi vármegyékben állomásozó katonai csapatokat arra utasította, hogy a felkelés megakadályozására vonuljanak a határok irányába és állítsanak fel határzárakat. Koppenzoller tábornok volt az, aki ezt végrehajtotta, ő volt a temesvári katonai parancsnok, ugyanabban a városban állomásozott, ahol Jankovics.

A helytartótanács iratokból fény derült arra is, hogy Magyarország területén ugyan csak Arad vármegyére terjedt át a felkelés, mégis a megelőző intézkedéseket szinte az egész ország területére kiterjesztették. Néhány példa ezekre az intézkedésekre: a falusi lakosság általános (éjjel-nappali) megfigyelése

a helyi (uradalmi és állami) hatóságok által, a puskaapor kereskedelmének korlátozása, majd 1785 tavaszán a tűzfegyverek összeszedése, a lakossági gyülekezések és az ott elhangzottak ellenőrzése. Ezen intézkedések még azt is magukban foglalták, hogy az összes vármegye köteles volt hetente jelentést tenni mindenről, ami gyanúsaként tűnt, főleg Magyarország keleti felén (mivel ez volt szomszédos a fellázadt területekkel, s így nagyobb esély volt az itteni parasztok közötti lázadásra is).

A vármegyéket arra kötelezték, hogy jelentést tegyenek arról is, ha nem volt semmi, amit gyanúsaként lehetett volna tartani. Számunkra, a jelenkorban egy ilyen intézkedés abszurdnak tűnik, viszont abban a korban és abban az esetben jelentősége volt még annak is, ha nem történt semmi. Jó példa erre Forray András aradi alispán magatartása, miután őt nagyon megviselte a felkelés (a Bécs Péter által vezetett Arad vármegyei betyárok elfogták, hetekig fogságukban tartották) s ezért félelmében és túlzott buzgalmában mindenről jelentést írt.

Ezek az intézkedések nemcsak a falusi lakosokra gyakoroltak egyfajta nyomást, de a helyi (járási és uradalmi) hatóságokra, valamint a vármegyei szintű vezetőkre is, aminek elég nagy súlya volt. A felkelés következményei jelentősen befolyásolták az áruforgalmat, mivel a kereskedőknek is le kellett adniuk tűzfegyvereiket és ezért nehezebben közlekedhettek, de féltek is utazni, mivel biztonságukat – főleg Magyarország déli részén – nem tudták szavatolni.

Az uralkodó megdicsérte Forray Andrást és Beöthy Jánost, az aradi és a bihari alispánokat, a felkelés ideje alatt tanúsított tevékenységükért. Kettőjük magatartásában azonban jelentős eltérések figyelhetők meg: míg Forray András aradi alispán mindenben gyanúsaként vélte felfedezni, addig Beöthy János bihari alispán nyugodt, megfontolt és mérsékelt volt. Nagy hatékonyssággal támogatta az uralkodó intézkedéseit, főleg a ka-

tonaiakat. Ugyanakkor visszafogta a Bihar vármegyeieket mindenféle szélsőséges tettektől vagy túlkapásoktól.

A felkelés nemcsak Erdélyben, hanem Magyarországon is nagy félelmet keltett, főleg az ország keleti vármegyéiben. Szuhányi László szatmári alispán pl. támogatni kívánta Csáky János kolozsi főispán kezdeményezését és nekilátott a szatmári nemesség insurrekciójához. Szerencséjére a Helytartótanács gyors fellépése megakadályozta akcióját. Habár a legtöbb magyarországi vármegye nemessége nyugodt maradt, néhány helyen a nemesség nagyon is készen állt volna arra, hogy felkeljen a parasztok ellen.

A vizsgált iratokból a hivatalos kormányzati szervek, vagy a vármegyék álláspontja válik egyértelművé, ami általában a felsőbb társadalmi rétegek véleményét tartalmazza, ám egyik-másik irat magában foglalja az alsóbb rétegek, a parasztok véleményét is. Habár a magyarországi keleti vármegyékben lakók szigorú felügyelet alatt álltak, mégis tudomást szereztek róla, hogy Erdélyben felkelt a parasztság. Bár ritkán került rá sor, hogy elmondják a véleményüket, néhány levél, vallomás azonban mégis hűen tükrözte egyikük-másikuk őszinte hozzáállását. Ilyen volt az alsó-homorodi pap esete, aki állást foglalt a felkelt parasztok mellett és pap létére megengedte magának, hogy elmondja a parasztoknak: Erdélyben a felkelők „az uraságokat minden kegyelem nélkül ölik, vágják, pusztítják”, ami felbújtásnak számított. Hasonló Üveges György esete, aki Erdélyben járt és ismerve az ottani helyzetet, megnyugtatta a Bihar vármegyei Kécs helység lakóit, hogy ha a felkelők odaérnek, akkor a parasztokat nem bántják, mert csak az urakat ölik.

A vármegyei hatóságok, de az uradalmi tisztek is már 1785 tavaszán tiltakoztak néhány túlzó rendelet, mint pl. a löfegyverek elkobzása ellen: az erdős vidékeken, ahol a vadállomány nemcsak az állattartóknak okozott károkat, hanem em-

beréleteket is követelt. A mindennapi élet szükséglete ellent mondott a fegyverek elkobzásának, amit igazolt Pozsega vármegye esete, ahol a parasztok részt vettek a határ felügyeletében és gyakran keveredtek harcba a törökökkel, de ők felügyelték éjjel a kereskedők által járt fontosabb utakat is. Április 14-én végül maga az uralkodó vont vissza a rendeletet, ami mindenkinek nagy megkönnyebbülést jelentett.

Az általunk közölt iratok egy része betekintést enged a felkelés ún. "titkos" részleteibe, ami felveti a kormányzati beavatkozás lehetőségét is. Elsősorban a Mihai Popescu (Poperski) orosz hadnagy által kiadott román nyelvű útlevélre gondolhatunk. Maga a hadnagy egy érdekes személyiség volt, akinek neve gyakran felbukkant a hivatalos iratokban, mint lázító. David Prodan nemcsak hogy nem ismerte el ezt a szerepet, de még a hadnagy létezését is tagadta. A feldolgozott iratok között azonban ott van a már említett útlevél, valamint az útlevél tulajdonosának kihallgatási jegyzőkönyve is, amely biztos adatokat szolgál róla. Ezek szerint Poperski hadnagy nemcsak hogy valóban létezett, de az általa kiadott furcsa útlevél összeköti annak kiadóját a felkeléssel, amelyről úgy tűnik, hogy már 1784 augusztusában tudta, hogy Erdélyben az év késő őszén kitör.

Annak ellenére, hogy az általam vizsgált iratanyag nem változtatja meg lényegesen, csak pontosíthatja ismereteinket a felkelésnek a menetéről, a magyarországi és erdélyi megyék vezetésének és nemességének reagálását hűen tükrözi, valamint újabb adatokat közöl a felkelés lezárásával kapcsolatban. Jankovics erdélyi biztos tevékenységének feltárása pl. az iratok nélkül lehetetlen lett volna, ahogyan nem láthatnánk világosan az 1785. júliusi összegző jelentés fontosságát sem. Jankovics ebben nemcsak a felkelés okait (a katonai összeírás anomáliái, a kormányzati szervek lassúsága, a nép műveletlensége, stb.) tárta fel, hanem javaslati is megfeleltek a felvilágosult refor-

mok szellemének, amikor az úrbérrendezést, a nemzeti elemi iskolák kiterjesztését, a katonai irányítás szerepének korlátozását kérte az uralkodótól.

A helytartósági iratok fontossága még további két szempontból értékelhető. Elsősorban azt bizonyítják, hogy a magyar központi kormányzati szervek előtt az erdélyi parasztfelkelés nemcsak erdélyi, hanem „magyarországi ügynek” is számított. A Helytartótanács által küldött vagy oda érkező iratok megerősítik azt is, hogy a magyarországi hatóságok komolyan vették a parasztmozgalom áttérjedésének lehetőségét az ország egész területére. Másodsorban az iratgyűjtemény legnagyobb része magyarországi keletkezésű és csak elenyésző részük származik Erdélyből, azok is főleg másolatban. Pontosan az iratok nagy száma, az utasítások viszonylag pontos betartása tanúsítja, hogy az esemény mennyire felrázta a keleti vármegyék vezetőit. De azt is igazolja, hogy a vármegyei hatóságok nagyon jól működtek együtt a felettes szervekkel, valamint a beosztottakkal is.

Az uralkodó és a nemesség többségének szembenállása ellenére a rend helyreállítása illetve a felkelés terjedésének meggátlása közös érdeknek bizonyult. Az erdélyi nemesség a felkelést követően saját tapasztalatából érezhette meg a jobbág্যkövetelések sokasodását, II. József pedig rendeleteiben hasznosította a kellemetlen tapasztalatokat, hozta meg jobbággy-rendeletét.

A disszertáció szerzőjének a témában megjelent fontosabb publikációi:

Önálló könyv, forráskiadvány:

Az 1784. évi erdélyi parasztlázadás magyarországi iratai. A forrásokat válogatta, gondozta és a bevezetőt írta Gorun-Kovács Blanka. Debrecen, 2006. 298.

Tanulmány:

Gorun-Kovács Blanka: „Grecii” din Bihor în secolul al XVIII-lea. In. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, series Theologia graeco-catholica Varadiensis*, XLVII, Cluj, 2002. 2., 121–137.

Gorun-Kovács Blanka: Zece scrisori inedite ale comisarului regal Anton Jankovics din timpul răscăleii lui Horea = *Arhiva Istorică a României*, serie nouă. V (2008), nr.1., Bucureşti, 2008. 186–199.